

ГРОМАДСЬКА НАУКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ФУНДАЦІЯ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ ІНІЦІАТИВ»

**ДНІПРОВСЬКИЙ
НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ,
ПСИХОЛОГІЇ, ПРАВА**

Випуск 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2026

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Рагімов Фаїр Вагіф огли, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, член правління ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»

Голова редакційної колегії:

Баштанник Віталій Володимирович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», член правління ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив»

Члени редколегії:

Аршава Ірина Федорівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри музикознавства, композиції і творчої майстерності, Дніпропетровська академія музики імені М. Глінки

Баштанник Оксана Віталіївна, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Бохонкова Юлія Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Васильєва Наталія Анатоліївна, доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри регіональної політики Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гладій Олександр Васильович, кандидат юридичних наук, адвокат, арбітражний керуючий, співзасновник та директор ТОВ «Юридичне агентство «Абсолют»

Драган Ірина Василівна, доктор наук з державного управління, старший науковий співробітник, професор кафедри менеджменту закладу вищої освіти Університет трансформації майбутнього

Золотухіна Лілія Олександрівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільно-правових дисциплін, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Калмикова Лариса Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти, Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Карпа Марта Іванівна, доктор наук з державного управління, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Купіна Людмила Францівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін соціально-правового факультету, Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Липовська Наталія Анатоліївна, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Логвиненко Борис Олексійович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Лозицька Ірина Олександрівна, кандидат наук з державного управління, суддя Дніпропетровського окружного адміністративного суду

Лосієвська Ольга Геннадіївна, доктор психологічних наук, доцент, професорка кафедри психології та соціології, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Марченко Олеся Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного, трудового та господарського права, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Новак Анатолій Миколайович, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, заступник директора, Національне антикорупційне бюро України

Павленко Людмила Володимирівна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Попелюшко Роман Павлович, доктор психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін Державного університету інфраструктури та технологій

Потіп Микола Миколайович, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Приліпко Сергій Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, в. о. завідувача кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва Національного університету біоресурсів і природокористування України

Ромін Андрій Вячеславович, доктор наук з державного управління, професор, начальник факультету пожежної безпеки, Національний університет цивільного захисту України

Терханов Федір Іванович, кандидат наук державного управління, доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», заступник начальника Головного управління Державної податкової служби у Дніпропетровській області

Валентина Дьякон, Dr.sc.admin., ас. професор, проректор з навчальної роботи, Університет прикладних наук ISMA, Латвія

Євгенія Дехтяр, Dr.oec., ас. професор, проректор з академічної роботи, директор бакалаврської навчальної програми «Управління підприємницькою діяльністю в туризмі», Університет прикладних наук ISMA, Латвія

Роман Грмо, Assoc.prof., PaedDr. Ing., PhD., MBA, ING-PAED IGIP, доцент, проректор по якості і розвитку, начальник управління, Університет DTI, Дубниця-над-Вагом, Словаччина

Петр Якубек, Doc., Ing., Mgr., PhD, Університет DTI, Дубниця-над-Вагом, Словаччина

На підставі Наказу МОН України від 09.02.2021 № 157 (додаток 4)

журнал включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України
зі спеціальностей С4 – Психологія, D8 – Право, D4 – Публічне управління та адміністрування.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 864 від 21.03.2024 року. Ідентифікатор медіа: R30-03644.

Суб'єкт у сфері друкованих медіа – Громадська наукова організація «Фундація публічно-правових ініціатив»
(пл. Соборна, буд. 1-6, оф. 301, м. Дніпро, 49005, gno_frpi@ukr.net, тел. +38 (050) 534 09 08).

Мови розповсюдження: українська, англійська, німецька, польська, іспанська, французька.

Офіційний сайт видання: www.chasopys-ppp.dp.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Іщенко А. М., Ясененко В. А.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА МУНІЦИПАЛЬНОМУ РІВНІ:
КОНТЕНТ-АНАЛІЗ ОФІЦІЙНИХ ЦИФРОВИХ РЕСУРСІВ
ВЕЛИКИХ МІСТ УКРАЇНИ..... 9

Поступна О. В., Коваль Г. В.

СВІТОГЛЯДНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ ВИМІР УПРАВЛІННЯ НАУКОВИМИ ПРОЄКТАМИ
ЩОДО РОЛІ УКРАЇНИ В ЗАРУБІЖНИХ ПОЛІТИЧНИХ СТРАТЕГІЯХ:
ІСТОРИКО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АНАЛІЗ17

Толкованов В. В., Щербак Н. В.

РЕФОРМА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ
ТА ПРІОРИТЕТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....27

РОЗДІЛ 2

МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Бобак А. І.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФАКТОРИ І ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ ВИКЛИКІВ..... 34

Бородін Є. І., Таранцов Є. Ю., Гребенюк Д. І., Гладков К. Ю.

ГЕНДЕРНИЙ ПОРТРЕТ РЕГІОНУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ:
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНІ ОСОБИ В ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015-2024 РОКИ).....40

Ганущин С. Н., Вінічук М. В.

ДОБРОЧЕСНІСТЬ І АНТИКОРУПЦІЙНА ПОЛІТИКА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ ЯК ЧИННИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....51

Драган І. В., Ляхович Г. І., Вакун О. В.

ФОРМУВАННЯ ДІЄВОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СЕКТОРОМ
КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ.....57

Колосов О. О.

ПРОБЛЕМАТИКА УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ПАРКІВ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ДОСВІДУ ДЕРЖАВНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ.....64

Корнута Л. М., Геращенко О. С., Ташматов В. А.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ:
ПРОКРАСТИНАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ.....71

Лебеденко О. В.

ЛІДЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМАНДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....78

Мелех Б. В.

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ ВПЛИВІВ
ТА СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНІ..... 83

Телендій А. А.

СУЧАСНІ ІНСТРУМЕНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ
У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ.....88

Терещенко Д. А., Конопльова І. О. ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МІГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	95
Чикаренко І. А., Чикаренко О. О. СТРАТЕГУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО ЧАСУ.....	101
 РОЗДІЛ 3 ПУБЛІЧНА СЛУЖБА	
Осипов Д. С. СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПЕЦИФІЧНОСТІ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.....	107
 РОЗДІЛ 4 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ	
Гончарук В. Л. ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ І ПІДЗВІТНІСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАПОБІЖНИКИ ЗЛОВЖИВАНЬ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ.....	113
Кузьменко Г. О. ДОКУМЕНТООБІГ ТА АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	118
Мороз В. М., Мороз С. А. ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ В КОНТЕКСТІ РИЗИКІВ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	128
 РОЗДІЛ 5 ПСИХОЛОГІЯ	
Жилін М. В. НЕЙРОПСИХОЛОГІЧНІ ПРЕДИКТОРИ РЕГРЕСУ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИБОРУ В УМОВАХ НАКОПИЧЕНОЇ ВТОМИ ВІД ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ.....	134
Панченко О. А., Корченко О. Г. ПСИХОЛОГІЯ МЕТАКОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТУРБУЛЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ.....	143
Тормашев К. В., Потоцька І. С. УМОВИ СЬОГОДЕННЯ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	149
 РОЗДІЛ 6 ПРАВО	
Бедратий Ю. В., Злакоман І. М., Колотілова Т. М. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРУ, СПРИЧИНЕНОГО ВІЙНОЮ.....	158
Думчиков М. О., Ільченко О. В., Горбань О. П. ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ У ЦИФРОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	162
Найда І. В., Молот Н. М. ПРАВОВІ ЗАСАДИ МЕДІАЦІЇ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАКТИКИ.....	168

Тарасюк С. М.

ЗМАГАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ ПЕРЕВІРКИ ДОПУСТИМОСТІ ВТРУЧАННЯ
У ПРАВА ЛЮДИНИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....173

Фальковський А. О.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ
СПАДЩИНИ В АВСТРАЛІЇ.....181

РОЗДІЛ 7

СТОРІНКА МОЛОДОГО НАУКОВЦЯ

7.1 ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ

Шишкін С. О.

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ГЕНЕРАТИВНОГО
ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ.....189

УДК 159.9.07

DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2026.2.20>**Панченко Олег Анатолійович,**

доктор медичних наук, доктор наук з державного управління, професор,
 почесний академік НАПН України, Заслужений лікар України,
 генеральний директор ДНП «Науково-практичний медичний
 реабілітаційно-діагностичний центр МОЗ України»,
 президент громадської організації «Всеукраїнська професійна психіатрична ліга»
 ORCID ID: 0000-0001-9673-6685

Корченко Олександр Григорович,

доктор технічних наук, професор, член-кореспондент НАН України,
 Заслужений діяч науки і техніки України,
 лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, перший проректор
 Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій
 ORCID ID: 0000-0003-3376-0631

ПСИХОЛОГІЯ МЕТАКОГНІТИВНОЇ ВІЙНИ ЯК СКЛАДОВОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТУРБУЛЕНТНИХ ПРОЦЕСІВ

PSYCHOLOGY OF METACOGNITIVE WARFARE AS A COMPONENT OF HYBRID WARFARE IN THE CONTEXT OF MODERN TURBULENT PROCESSES

У статті розкрито авторське бачення сутності метакогнітивної війни в структурі гібридної війни в контексті сучасних турбулентних процесів. Гібридна війна розуміється як така, що ведеться за свідомість людей, світогляд, ментальні цінності. Поняття «метакогнітивна війна» може інтерпретуватися як використання метакогнітивних стратегій та спотворень для досягнення цілей у протистоянні з іншими, де когнітивні спотворення – систематичні помилки мислення, що призводять до неадекватного сприйняття реальності. Когнітивна війна – це не засіб, це – процес. Мозок є одночасно мішенню та зброєю в боротьбі за когнітивну перевагу. Змагання в цьому середовищі включають цілеспрямовану, синхронізовану військову та невійськову діяльність, спрямовану на отримання, підтримку та захист когнітивної переваги. Появу поняття «метакогнітивна війна» можна пов'язувати з розвитком так званих «жорстких» когнітивних наук, що вивчають мислення як матеріальний об'єкт з точки зору різних галузей знань: нейронауки, лінгвістики, психології, аналітичної філософії та цифрових наук, включаючи штучний інтелект. Метакогнітивна війна виходить за рамки інформації і цілиться на те, що окремий мозок робитиме з цією інформацією. Один із варіантів розглядати її – як «психолого-соціально-технічну війну», з одного боку, та як форму «війни впливу», з іншого з використанням кіберзасобів. У висновках відзначається, що з безпекової точки зору метакогнітивна війна у сучасних турбулентних умовах породжує багато викликів, в першу чергу це: забезпечення когнітивної безпеки особистості; сприяння ефективному функціонуванню державних структур, а також встановлення та підтримка когнітивної переваги для рішучих дій. Вкрай важливо передбачити загрози, що виникають від майбутніх технологій. Ці загрози стають дедалі поширенішими, а їхні наслідки, найчастіше, матимуть глобальний характер, що вимагатиме вивчення різноманітних вимірів когнітивної війни. Усвідомлення цих вимірів означатиме отримання засобів для виходу за рамки реактивної позиції, набуття технологічної та психологічної ініціативи у протидії викликам та загрозам особистості в основі її мислення та ґрунтового прийняття рішень, пов'язаних з безпекою.

Ключові слова: турбулентність, гібридна війна, когнітивна війна, когнітивні науки, когнітивна безпека.

The article presents the author's perspective on the nature of metacognitive warfare within the broader structure of hybrid warfare, particularly in the context of contemporary turbulent global processes. Hybrid warfare is interpreted not merely as a military confrontation but as a struggle for human consciousness, worldviews, and mental value systems.

Within this framework, the concept of metacognitive warfare refers to the strategic use of metacognitive mechanisms and cognitive distortions in order to influence opponents and achieve dominance in confrontation. Cognitive distortions, understood as systematic errors in thinking that lead to a distorted or inadequate perception of reality, become tools through which perceptions, judgments, and decision-making processes can be manipulated.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Cognitive warfare should therefore be understood not simply as a means or instrument, but as an ongoing process. In this context, the human brain becomes both the primary target and a strategic weapon in the struggle for cognitive superiority. Competition in such an environment involves coordinated and purposeful military and non-military activities aimed at gaining, maintaining, and defending cognitive dominance over adversaries.

The emergence of the concept of metacognitive warfare is closely related to the development of the so-called "hard" cognitive sciences, which analyse thinking as a material and measurable phenomenon. These fields include neuroscience, linguistics, psychology, analytical philosophy, and digital sciences, particularly artificial intelligence. Their rapid development has significantly expanded the possibilities for influencing cognitive processes and behavioural patterns.

Metacognitive warfare therefore extends beyond traditional information warfare, focusing not only on the transmission of information but also on how the individual mind interprets, processes, and reacts to that information. From this perspective, it can be described as a form of psychological-social-technological warfare, as well as a specific manifestation of influence warfare that increasingly relies on cyber and digital instruments.

The conclusions emphasise that, from the standpoint of security, metacognitive warfare in today's turbulent environment presents a number of serious challenges. Among the most significant are ensuring the cognitive security of individuals, maintaining the effective functioning of state institutions, and achieving and preserving cognitive superiority in order to enable decisive strategic action.

Particular attention must be paid to anticipating threats associated with emerging technologies. Such threats are becoming increasingly widespread and, in many cases, global in scale. Their analysis therefore requires a multidimensional study of cognitive warfare and its mechanisms. A deeper understanding of these dimensions may allow societies and states to move beyond a purely reactive stance and instead develop technological and psychological initiative in responding to challenges and threats that directly affect human cognition and decision-making processes.

Key words: turbulence, hybrid warfare, metacognitive warfare, cognitive sciences, cognitive security.

Постановка проблеми. За всіма ознаками людство знаходиться зараз у новому часовому періоді епохи турбулентності, коли геополітична нестабільність породжується і підсилюється егоїстичними інтересами головних світових акторів або помилковими політичними рішеннями, в результаті яких виникають зони перманентних воєнних конфліктів. Переможцем стане той, кому вдасться досягти стратегічної переваги, зокрема за допомогою когнітивного впливу, не вступаючи в пряме збройне протистояння. Сьогодні Україна знаходиться в епіцентрі воєнного протистояння з агресором, потребуючи не лише зброї, а й детальної аналітики та прогнозування існуючих загроз в інформаційному середовищі, особливо в когнітивній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У доступних джерелах інформації підкреслюється, що наразі гібридна війна поширюється практично на всі регіони світу. О. Яхно вказує на особливу жорстокість нинішніх війн на відміну від старих [1]. Історико-психологічні витоки виникнення і розвитку війни розглянуто Довгою А. М. та Никоненко О. П. [2], Демченко К. В., Михайловою О. І. [3], Гринечко А. Я. [4]. Наталія Семенюк [5], розглядаючи сучасні тенденції ведення різних видів війни, представляє сучасну архітектуру гібридної війни, пропонуючи процедуру отримання когнітивної переваги та алгоритм, результатом яких має стати впровадження єдиної системи реагування на виклики сучасної гібридної війни, зокрема в когнітивній сфері.

Мета статті. Теоретично дослідити психологічні аспекти метакогнітивної війни в структурі гібридної війни в контексті сучасних турбулентних процесів.

Виклад основного матеріалу. У семантичному полі дослідження можна виділити спеціальний глосарій понять, що відображає його сутність та специфіку. Першим є поняття «турбулентний час» – певний період у континуумі епохи турбулентності, що інтегрує взаємозалежні турбулентні явища у полікризі як у глобальному, так і в особистісному вимірі [6]. Неминучим супутником полікризи є гібридна війна. У контексті даного дослідження найбільш доречним є розуміння гібридної війни «як такої, що ведеться не за ресурси, не за територію, не за стратегічні об'єкти, а за людей, їх свідомість, світогляд, ставлення до світопорядку, ментальні цінності» [7]. У систему війни, де основою є гібридна війна, наведену у джерелі [6], авторами добавлено складову «метакогнітивна війна» (рис. 1). Введення даного поняття потребує зосередження уваги на розгляді співвідношень і взаємодії його з іншими конструктивними елементами, що розширює семантичне поле дослідження за рахунок більш детального опису характеристик, що супроводжують досліджуване явище.

Найбільш характерними у даному контексті є поняття «когніція» і «метакогніція». Перше поняття словник УА визначає як «процес, за допомогою якого відбувається обробка інформації (наприклад, сприйняття, увага, пам'ять) /Знання, пізнання» [8]. У друге поняття добавлена при-

ставка «мета-» (від давньогрецької *μετά*), що означає «між», «після», «через», «за», «поза». Вона використовується для позначення абстракції, узагальнення, переходу, перетворення або виходу за межі чогось.

Наприклад: проходження або перехід (метагалактика – наступна за галактикою); метатест (тест, який іде після основного); метафора (переносне значення слова); метафізика (вивчає те, що знаходиться за межами фізичного світу). Друге поняття з цією приставкою визначається як «свідоме керування своїми пізнавальними процесами, спостереження за собою в процесі прийняття рішень, у тому числі в ситуаціях морального вибору, самокорекція. За допомогою метакогніції людина рефлексує своє мислення, цінності, характеристики та виправляє в них те, що заважає щасливому індивідуальному буттю» [9]. Тобто дане поняття є більш «яскравим» продовженням першого, підкреслюючи надзвичайний характер явища.

Вивчення метакогнітивізму почалося із робіт Дж. Флейвелла (70-ті роки минулого століття). Учений визначав метакогніцію як сукупність знань людини про особливості власної пізнавальної діяльності та способи її контролю. Він визначив три основні етапи метакогнітивних процесів, які розвиваються, переважно, за допомогою: *пошуку інформації, її актуалізації та систематизації* [10].

Публічно вислів «когнітивна війна» з'явився у 2017 році в американській військовій спільноті й швидко був підхоплений науковцями та політологами [11]. Поняття може інтерпретуватися

як використання метакогнітивних стратегій та спотворень для досягнення цілей у протистоянні з іншими. *Когнітивні спотворення* – це систематичні помилки мислення, що призводять до неадекватного сприйняття реальності [12]. Найпоширеніші когнітивні спотворення:

1. Дихотомічне мислення – сприйняття ситуацій у чорно-білих тонах. Таке мислення обмежує можливості для розвитку та прогресу.

2. Катастрофізація – перебільшення значення негативних подій або власних недоліків, що призводить до відчуття безвиході та погіршення емоційного стану.

3. Селективне сприйняття – фокусування уваги на негативних аспектах ситуації, що призводить до спотвореного бачення реальності.

4. Знецінення позитивного – таке мислення заважає формуванню адекватної самооцінки та прийняттю позитивного досвіду.

5. Поспішні висновки – таке мислення може призвести до непорозумінь, конфліктів та необґрунтованих переживань.

6. Перебільшення та применшення якостей інших людей – таке мислення ускладнює об'єктивну оцінку ситуації та може негативно впливати на міжособистісні стосунки.

7. Емоційне обґрунтування – людина вважає свої емоції доказом істинності своїх думок, що не завжди є основою об'єктивної реальності.

8. Звинувачення – схильність звинувачувати себе або інших у виникненні проблем, замість того, щоб шукати конструктивні шляхи їх вирішення.

Рис. 1. Системний гібридний характер війни

Згідно з досліджень фахівців НАТО, когнітивна війна – це не засіб, це – процес [13]. Мозок є одночасно мішенню та зброєю в боротьбі за когнітивну перевагу. Змагання в цьому середовищі включають цілеспрямовану, синхронізовану військову та невійськову діяльність протягом усього континууму конкуренції, спрямовану на отримання, підтримку та захист когнітивної переваги.

Китай, як стратегічний конкурент НАТО, описує когнітивну війну як використання громадської думки, психологічних операцій та правового впливу для досягнення перемоги. Бойова психологія має значний вплив на здатність військовослужбовця функціонувати. Інтелектуальна система психологічного моніторингу, нещодавно розроблені Китаєм розумні сенсорні браслети, зосереджена на записі інформації про обличчя, емоційних змін та психологічного стану солдатів для визначення їхнього бойового статусу. Поза полем бою вплив також може впливати на закон, верховенство порядку та громадянські концепції. Це включення «правової війни» та спрямованість на настрої ширшої спільноти має значний вплив, оскільки потенційно вразливими є багато цивільних осіб.

Бернард Клавері, професор когнітивної науки в Політехнічному інституті Бордо (Франція) та засновник Вищої національної школи когнітивних наук, говорячи про концепцію когнітивної війни, підкреслює, що вона є подвійною – цивільною та військовою (також відома як «когнітивне домінування» або «когнітивна перевага») [14]. Спочатку вона застосовувала потенціал, відкритий у сфері маніпуляцій завдяки значним досягненням когнітивної науки, і висловлювала підозру, що ці маніпуляції можуть бути впроваджені на практиці ворожими державами чи організаціями. Донедавна психологічні операції, включаючи пропаганду та дезінформацію, а також наступальний маркетинг у цивільному секторі, базувалися на досить схематичних концепціях когнітивних процесів, які досі були погано вивчені. Тому ці операції намагалися контролювати те, що вони могли контролювати, тобто інформацію, що поширювалася серед ворогів, конкурентів чи споживачів, у надії вплинути на їхні рішення та поведінку. Але розвиток так званих «жорстких» когнітивних наук – тобто неінтерпретативних, верифікованих та кількісно вимірюваних – все це змінив. Ці дисципліни вивчають думку як матеріальний об'єкт з точки зору різних галузей знань: нейронауки, лінгвістики, психології, аналітичної філософії та цифрових наук, включаючи штучний інтелект. Їхні результати показують, що можна точно впли-

вати на самі когнітивні процеси та таким чином безпосередньо змінювати процеси мислення опонента.

Когнітивна війна, як видно із рис. 1, є окремою сферою сучасної війни стоячи поряд з елементами системи, що впливають на її функціонування. Нещодавні події, що порушили геополітичний баланс сил, показали, як ця нова сфера воєнних дій виникла та була використана. Вона діє на глобальній арені, оскільки людство в цілому тепер пов'язане в цифровому форматі. Вона використовує інформаційні технології та інструменти, машини, мережі та системи, що з ними пов'язані. Її мета зрозуміла: вплив на індивідуальний інтелект, який слід розглядати як окремо, так і як групу. Атаки визначені, структуровані та організовані, щоб змінити або ввести в оману думки лідерів та операторів, представників цілих соціальних чи професійних класів, чоловіків та жінок в армії або, у більших масштабах, усього населення в певному регіоні, країні чи групі країн. Метакогнітивна війна – це мистецтво використання технологій для зміни пізнання людських цілей, які часто не підозрюють про будь-які такі спроби, як і ті, кому доручено протидіяти, мінімізувати або керувати її результатами, чия реакція є занадто повільною або неадекватною. Когнітивна війна у сукупності з сусідніми елементами системи (див. рис. 1) – це нетрадиційна форма війни, яка використовує кіберзасоби для зміни когнітивних процесів ворога, експлуатацію психічних упреджень або рефлексивного мислення та провокування спотворень думок, впливу на прийняття рішень та перешкоджання діям, що має негативні наслідки. Це вочевидь пов'язано з концепцією кібервійни, яка використовує цифрові інформаційні засоби для отримання контролю, зміни або знищення зазначених засобів. Однак, метакогнітивна війна виходить за рамки інформації та цілиться на те, що окремий мозок робитиме з цією інформацією. Це включає в орбіту метакогнітивної війни комп'ютерну інженерію, робототехніку та програми (мережева та мережево-центрична війна), де когнітивний ефект є не побічним продуктом дії, а її власне метою. Отже, один із варіантів розглядати її – як «психолого-соціально-технічну війну», з одного боку, та як форму «війни впливу», з іншого з використанням кіберзасобів.

З точки зору зловмисника, найефективніша дія, хоча й найскладніша для виконання, полягає в заохоченні використання цифрових інструментів, які можуть порушити або вплинути на всі рівні когнітивних процесів ворога. Різні етапи прийняття рішень є цільовими, починаючи з того, як сприй-

мається інформація, як вона потім може бути відфільтрована або змінена, чого можна уникнути, змінюючи спосіб побудови репрезентацій, впливаючи на зберігання в пам'яті, що призводить до неадекватних рішень або паралізуючи вжиття заходів та ускладнюючи зміну цілей. Кожна з цих фаз тепер зрозуміла, кодифікована або навіть замінена цифровими інструментами. Тому їх можна цільово атакувати. Наслідки можна позначити на трьох потенційних рівнях [15]:

1) Вплив на психологічні, стосункові, мотиваційні виміри, або шляхом сіяння сумнівів чи зміцнення певних фактів, або спричинення хронічних наслідків;

2) У кіберсфері шляхом факторизації або безпосереднього спричинення людських помилок, щоб вплинути на мережу, інформацію, яку вона несе, або інтерфейси людина-система;

3) Шляхом безпосереднього впливу на індивідуальні когнітивні здібності, зокрема тих, чиї когнітивні здатності суттєво порушені.

Когнітивна війна вже використовується, з більшим чи меншим успіхом і не обов'язково під цією назвою, низкою державних та недержавних гравців, установ чи компаній, включаючи терористичні організації, агресивні релігійні рухи тощо. До них належать спеціалізовані та висококompетентні підрозділи, що працюють на служби цифрової розвідки, а також галузеві агентства та компанії, що беруть участь у конкуренції з іншими або в більш рутинній сфері маркетингу та маніпуляцій потенційними клієнтами. У всіх цих випадках метою є домінування, встановлення своєї переваги або навіть завоювання та знищення.

Хоча ця широка сфера завжди була частиною мистецтва війни, логічно виникає нова дисципліна, поєднуючи новітні психо- та кібер-техніки, яка потребує подальших досліджень пов'язаних із гібридною війною. Нові засоби комунікації тепер пропонують безмежні можливості, відкриваючи шлях до нових методів та нових інструментів. Ця підвищена складність повинна заохочувати потенційних жертв розвивати постійну стійкість, навіть якщо в більшості випадків жертви зазвичай усвідомлюють, що на них напали, та вже занадто пізно. Такий підхід до когнітивної війни привернув увагу збройних сил у всьому світі та включає як стратегічні, так і оперативні аспекти. Наразі він не охоплений усталеними етичними міркуваннями та доктринами. Він значно розширився з розвитком NBIC-конвергенції [16], появою штучного інтелекту у прийнятті стратегічних рішень, нових операційних областей та вторгненням великих даних та аналітики в інформаційну сферу. Зараз

він поширюється на всі сфери, де використовується цифрова інформація, включаючи непомітне впровадження наступальних та оборонних засобів, когнітивне виснаження та оборонні заходи, призначені для захисту ймовірних цільових груп населення. Це поєднання добре продуманих процесів атаки, а також контр та превентивних заходів.

Головна мета полягає не в тому, щоб служити доповненням до стратегії чи перемогти без бою, а в тому, щоб вести війну проти того, що думає, любить або у що вірить ворожа спільнота, змінюючи її уявлення про реальність. Це війна проти того, як ворог мислить, як працює його розум, як він бачить світ і розвиває своє концептуальне мислення. Очікувані ефекти полягають у зміні світогляду, і тим самим впливають на їхній душевний спокій, психічний стан, впевненість, конкурентоспроможність та процвітання. Крім цього, мета полягає в тому, щоб атакувати, експлуатувати, погіршувати або навіть знищити те, як людина будує власну реальність, її ментальну впевненість у собі, її довіру до процесів та підходів, необхідних для ефективного функціонування груп, суспільств чи навіть націй.

Висновки. Людство зараз знаходиться в новому етапі розвитку інформаційного суспільства, що ускладнюється взаємозалежними турбулентними явищами як у глобальному, так і в особистісному вимірі. Ця еволюція стає складнішою, оскільки фізичні, цифрові та ментальні особистості об'єдналися в суцільну мережу людського існування, де здатність вирішувати складні проблеми залежить від того, як інформація представлена, розуміється, розвивається та застосовується. Ця сфера повинна враховувати сильні сторони, обмеження, вразливості та різноманітність тих, хто бере участь у прийнятті рішень або застосовує правила та процедури.

З безпекової точки зору метакогнітивна війна у сучасних турбулентних умовах породжує багато викликів, в першу чергу це: забезпечення когнітивної безпеки особистості; сприяння ефективному функціонуванню державних структур, а також встановлення та підтримка когнітивної переваги для рішучих дій.

Кіберсвіт зараз є всеосяжним і повсюдним. Жодне рішення чи дія не можуть бути виконані без інструментів які він надає. Це, вочевидь, впливає на когніцію тих, хто використовує ці інструменти, і впливатиме на окремих осіб та групи на всіх рівнях, як психологічно, з людськими наслідками, так і технічно, коли людські помилки впливають на системи. Вкрай важливо передбачити

загрози, що виникають від майбутніх технологій, і дізнатися більше про ті, що розробляються сьогодні. Ці загрози стають дедалі поширенішими, а їхні наслідки, найчастіше, матимуть глобальні наслідки, що вимагатиме вивчення різноманітних вимірів когнітивної війни. Усвідомлення цих

вимірів означатиме отримання засобів для виходу за рамки реактивної позиції, набуття технологічної та психологічної ініціативи у протидії викликам та загрозам особистості в основі її мислення та ґрунтового прийняття рішень, пов'язаних з безпекою.

REFERENCES:

1. Yahno, O. (2023). *Desyatylyttya turbulentnosti. Viyna vzhe davno yde na hlobalnomu rivni* [Decades of Turbulence. War has been going on at the global level for a long time]. Retrieved from <https://glavcom.ua/columns/yaxno/desjatilittja-turbulentnosti-vijna-vzhe-davno-jde-na-hlobalnomu-rivni-961535.html> [in Ukrainian]
2. Dovga, A. M., & Nykonenko, O. P. (2024). *Istoryko-psykholohichni vytoky vynykennya i rozvytku viyny* [Historical and psychological origins of the emergence and development of war]. *Psykhologhiya i viyna. Zbirnyk materialiv XIV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Nizhyn, 23 – 24 kvitnya 2024 roku*. [Psychology and war. Collection of materials of the XIV International Scientific and Practical Conference. Nizhyn, April 23-24]. 98-101. [in Ukrainian].
3. Demchenko, K. V., & Mykhaylova, O. I. (2024). *Povedinka lyudey pid chas viyskovykh diy: yak zminyuvalas povedinka naseleennya Ukrainy z pochatku viyny i faktory, yaki na tse vplyvaly*. [Behavior of people during military operations: how the behavior of the population of Ukraine has changed since the beginning of the war and the factors that influenced it]. *Psykhologhiya i viyna. Zbirnyk materialiv XIV Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi, m. Nizhyn, 23 – 24 kvitnya 2024 roku*. [Psychology and war. Collection of materials of the XIV International Scientific and Practical Conference. Nizhyn, April 23-24]. 91-93. [in Ukrainian].
4. Hrynychko, A. Ya. (2013). *Psykhologhiya proyaviv tryvozhnosti v ontogenezi osobystosti*. [Psychology of manifestations of anxiety in the ontogenesis of personality]. *Ukrayinskyy naukovyy zhurnal Osvita rehionu*. [Ukrainian scientific journal Education of the Region]. 3. 40-44. [in Ukrainian].
5. Semeniuk, N. (2024). *Kohnityvna viyna v suchasniy arkhitekturi hibrydnoyi viyny*. [Cognitive Warfare in the Modern Architecture of Hybrid Warfare]. *Mizhnarodnyy naukovyy zhurnal «Military Science»*. [Military Science Journal]. 2(3), 99-107. <https://doi.org/10.62524/msj.2024.2.3.08>. [in Ukrainian].
6. Kabantseva, A. V. (2025). *Psykhologhiya turbulentnoho chasu*. [Psychology of turbulent time]. monograph. K.: KVITS. [in Ukrainian].
7. Savchenko, S. (2017). *Osoblyvosti protsesu sotsializatsiyi osobystosti v umovakh hibrydnoyi viyny v Donbasi*. [The features of process of socialization of personality in conditions of hybrid warfare in Donbas]. *Osvitologiya*, 6, 86-91. <https://doi.org/10.28925/2226-3012.2017.6.8691> [in Ukrainian].
8. *Kohnicija* [Cognition]. Dictionary UA – Ukrainian language and culture portal. Retrieved from <https://slovnyk.ua/index.php?%20swrd=%D0%9A%D0%9E%D0%93%D0%9D%D0%86%D0%A6%D0%86%D0%AF> [in Ukrainian].
9. *Mietakohnicija*. [Metacognition]. Wikipedia. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D1%96%D1%86%D1%96%D1%8F> [in Ukrainian].
10. Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: a new area of cognitive-developmental inquiry. *American Psychologist*, 34, 10, 906-911.
11. Claverie, B. (2025). Cognitive warfare: the new battlefield exploiting our brains. *Polytechnique insights: A review by institut polytechnique de Paris*. Retrieved from <https://www.polytechnique-insights.com/en/columns/geopolitics/cognitive-warfare-the-new-battlefield-exploiting-our-brains/>
12. Skrynyk, H. (2025). *Shcho take kohnityvni spotovrennya i yak vony vplyvayut na samoootsinky*? [What are cognitive distortions and how do they affect self-esteem?]. Mentalzon. Retrieved from <https://mentalzon.com/uk/post/%202568/що-так-когнітивні-спотворення-і-як-вони-впливають-на-самооцінку> [in Ukrainian].
13. Cognitive warfare. NATO. Retrieved from <https://www.act.nato.int/activities/cognitive-warfare/>
14. Claverie, B., & Du Cluzel F. (2022). “Cognitive Warfare”: The Advent of the Concept of “Cognitics” in the Field of Warfare. Bernard Claverie; Baptiste Prébot; Norbou Buchler; François du Cluzel. Cognitive Warfare: The Future of Cognitive Dominance, NATO Collaboration Support Office, pp.2, 1-7. Retrieved from <https://hal.science/hal-03635889v1>.
15. Panchenko, O. A., & Hnatenko, V. S. (2023). *Informatsiyna bezpeka u suchasnomu vymiri*. [Information security in the modern dimension]. Kyiv: KVITS. [in Ukrainian].
16. Panchenko, O. A. (2023). *NBICS-tekhnologhiyi u strukturi psykholohichnoyi nauky*. [NBICS-technologies in the structure of psychological science]. *Psykhologichni problemy tvorchosti: materialy XXIII Mizhnarodnoyi naukovoï psykholohichnoyi konferentsiyi (Kyiv, 24-25 lyunya 2023 roku)*. [Psychological problems of creativity: materials of the XXIII International Scientific Psychological Conference (Kyiv, July 24-25, 2023)]. Kyiv: G. S. Kostyuk Institute of Psychology of the National Academy of Sciences of Ukraine. 202-206. [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 16.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 14.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026